

Nếu như — đúng như sẽ được lập luận trong bài viết này — chủ nghĩa kinh nghiệm là đồng minh của tự do, còn tinh thần giáo điều là bạn đồng hành của chủ nghĩa toàn trị, thì ý niệm về con người như một thực thể trừu tượng, độc lập khỏi các nhóm lịch sử mà họ thuộc về, rất có khả năng trở thành phương tiện mạnh mẽ của chủ nghĩa toàn trị.

Ba dòng tư tưởng này đã hòa hợp thành ý niệm về một xã hội đồng nhất, nơi con người sống trên một mặt phẳng tồn tại duy nhất và độc tôn. Không còn các cấp độ đời sống xã hội khác nhau, chẳng hạn như thế tục và siêu việt, hay tư cách thành viên của một giai cấp và tư cách công dân. Tiêu chuẩn đánh giá duy nhất được công nhận là lợi ích xã hội, được thể hiện qua ý niệm về lợi ích chung — điều vốn được nhắc đến như thể một mục tiêu hữu hình và có thể chạm tới. Toàn bộ đức hạnh được tóm gọn lại là sự tuân thủ theo mô hình tự nhiên, duy lý. Trong quá khứ, Nhà nước có thể coi nhiều điều là công việc riêng của Chúa và Giáo hội. Nhưng Nhà nước mới không thể chấp nhận những giới hạn như vậy. Trước đây, con người sống theo nhóm. Một người phải thuộc về một nhóm nào đó và có thể thuộc về nhiều nhóm cùng lúc. Giờ đây chỉ còn một khuôn khổ duy nhất cho mọi hoạt động: quốc gia.

Thế kỷ 18 chưa bao giờ phân biệt rõ ràng giữa phạm vi tự biểu đạt cá nhân và phạm vi hành động xã hội. Sự riêng tư của trải nghiệm và cảm xúc sáng tạo — vốn là gia vị của tự do — theo thời gian đã bị vùi lấp dưới áp lực của đông đảo quần chúng thường trực tập hợp, cùng rung động theo một cảm xúc tập thể. Việc các nhà tư tưởng thế kỷ 18 là những tiên phong nhiệt thành của tự do và nhân quyền là điều mặc nhiên được thừa nhận đến mức hầu như không cần phải nhắc lại. Nhưng điều cần phải nhấn mạnh là sự bận tâm sâu sắc của thế kỷ 18 đối với ý niệm về đức hạnh — vốn không gì khác ngoài sự tuân thủ theo mô hình hài hòa xã hội đầy kỳ vọng. Họ từ chối hình dung cuộc xung đột giữa tự do và đức hạnh như một điều tất yếu. Trái lại, sự quy đổi tất yếu giữa tự do với đức hạnh và lý trí lại là điều khoản được trân trọng nhất trong đức tin của họ.